

Hirvisalmen kylässä elettiin suurten vesistöjen varrella

Hirvisalmen kylä sijaitsi Pistojärven kunnassa. Suuret järvet, Malviainen ja Ohta, ympäröivät niemeä, jonne kylän talot rakennettu. Kylän kalmis-
maa oli salmen takana vastak-
kaisessa niemessä. Myös sal-
men nimi oli Hirvisalmi.

Ennen vuotta 1922 Hirvi-
salmessa oli 12 taloutta. Ohta-
järven puolella asuivat perhei-
neen Jeremie Potapoff, Teodor
Potapoff (kertojan Olga Pota-
poffin isä), Jyrki Syrjälä, ent.
Potapoff, Kustu Potapoff, Va-
seli Potapoff, Ontrei Potapoff,
Nasti Potapoff ja Sergei Pota-
poff, jonka talon sittemmin osti
Hilvana Jakovleff. MalviAISjär-
ven puolella asuivat perheineen
Antti Salmenkorva, Teppo Ja-
lava, ent. Jakovleff ja Hilvana
Jakovleff. Yhteensä kylässä oli
eläjiä noin 90 henkeä.

Elantonsa kyläläiset saivat
maataloudesta, poronhoidosta
ja metsätoista. Nuorempi väki
kulki myös kauempana, töissä
Muurmannin rautatietyömaala-
la. Kylässä oli kaksi kaup-
paa, Teppo ja Hilvana Jakovleffillä.
Teodor ja Sergei Potapoff kul-
kivat laukkukaupalla Suomes-
sa sekä Vienanmeren rannikol-
la.

Elannoksi harjoitettiin pal-
jon myös metsästystä ja kalas-
tusta sekä talvella että kesällä.
kalat käytettiin pääasiassa
omiksi tarpeiksi, mutta metsä-
lintuja, samoin turkiksia riitti
vientiin.

Pelloilla viljeltiin ohraa ja
ruista, vähän myös vehnäkin.
Omiksi tarpeiksi vilja ei toki
riittänyt, ja sitä paljon tuotiin
rekikelin aikaa Kieretistä, Vie-
nanmeren "satamakaupungis-
ta".

Lehmien heinät koottiin
enimmäkseen sydänmaan soil-
ta, jokien ja ojien varsilta. Kun
heinäaika alkoi juhannuksen
jälkeen, lähettiin koko joukol-
la etäisille niittysaunoille vii-
katteet ja ruokatarpeet muka-
na. Eväiksi otettiin leipää, sei-
näkuivattua lihaa, ryynejä ja
piimää. Heinänteko kesti useita
viikkoja, ja jos sattui satei-
nen kesä, jopa elokuulle saak-
ka. Heinät kuivattiin luo'olla ja
pantiin latoon tai suoviin. Tal-
vella jääkeliin aikaan ne ajettiin
hevosella kotiin.

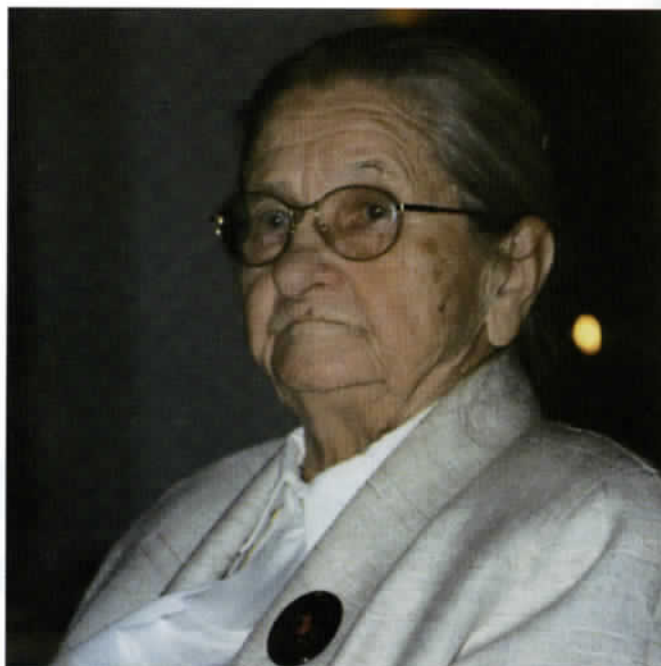
Lähin koulu ennen pakolais-
vuosia sijaitsi Ohan kylässä,
jossa oli 20 taloa. Koulu oli
nelivuotinen ja opettaja venä-

läinen. Oman karjalan kielen
puhuminen oli koulussa kiel-
lettyä. Opettajalla piti olla tulki-
ki apunaan.

Koululaiset asuivat viikot
Ohassa, sillä kotimatka laajan
järven poikki oli pitkä ja syys-
ilmoilla vaarallinenkin. Lähei-
sessä Malviaisen kylässä oli
kuusi taloa, joiden lapset niin-
ikään kävivät koulua Ohassa.

Viralliset asiat, kuten esim.
verot sekä vihkimiset, hoideti-
tiin Pistojärven kirkonkylässä.
Siellä käytiin myös jumalan-
palveluksissa. Matkat tehtiin
talvisaikaan hiihtäen, hevosel-
la tai porolla, kesällä soudettiin
ensin Ohtajärveä, sitten Kaijat-
salmea pitkin Pistojärvelle ja
edelleen saarien lomitse kirkol-
le. Hautajaisiin haettiin pappi
kirkolta.

1900-luvun alkupuolella al-
koi venäläisperäisten nimien
suomentaminen samoihin ai-
koihin Karjalan itsenäistymis-
haaveiden kanssa. Elämä kyl-
lissä kulki vielä enimmäkseen
rauhallista latuaan paitsi raja-
seudulla, missä oli useinkin pie-
niä kahakoita. Vuoden 1918
jälkeen, kun Suomessa alkoi
vapaussota, rauhallista aikaa
enää ei juuri ollut. Heimosoti-
en aikoina elämä yhä vain kävi
vaikeammaksi; oli puutetta kai-
kesta. Karjalan kansannousun
jälkeen edessä oli evakkomata-
ka Suomeen keskellä sydäntal-
ven pakkasia.

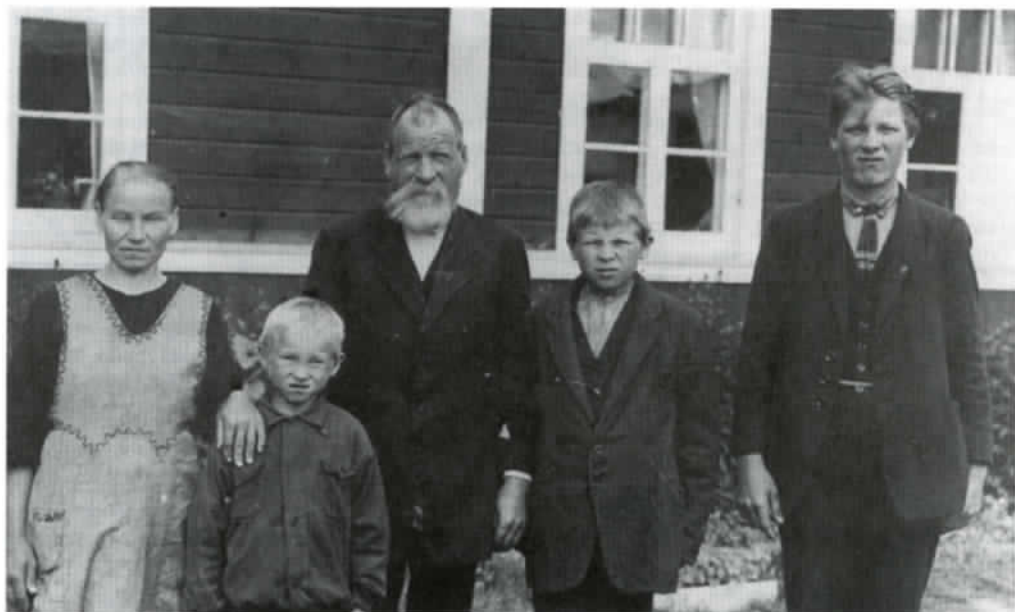
Olga Uusi-Illikainen, o.s. Potapoff.

Osa pakolaisista palasi 1926
tienoilla takaisin Hirvisalmeen,
missä elämä jatkui uuden ko-
mennon alla. Kylän tarina lop-
pui jatkosodan aikana 1942, kun
se poltettiin poroksi. Jäljelle jäi
vain yksi saunamaja salmen
rannalle. Nykyisin Hirvisal-
messa asuu vain yksi ihminen,
yksinelävä mies.

Kertojamme Olga Uusi-Illi-
kainen, omaa sukuaan Potapoff,
pakeni perheensä mukana Suo-

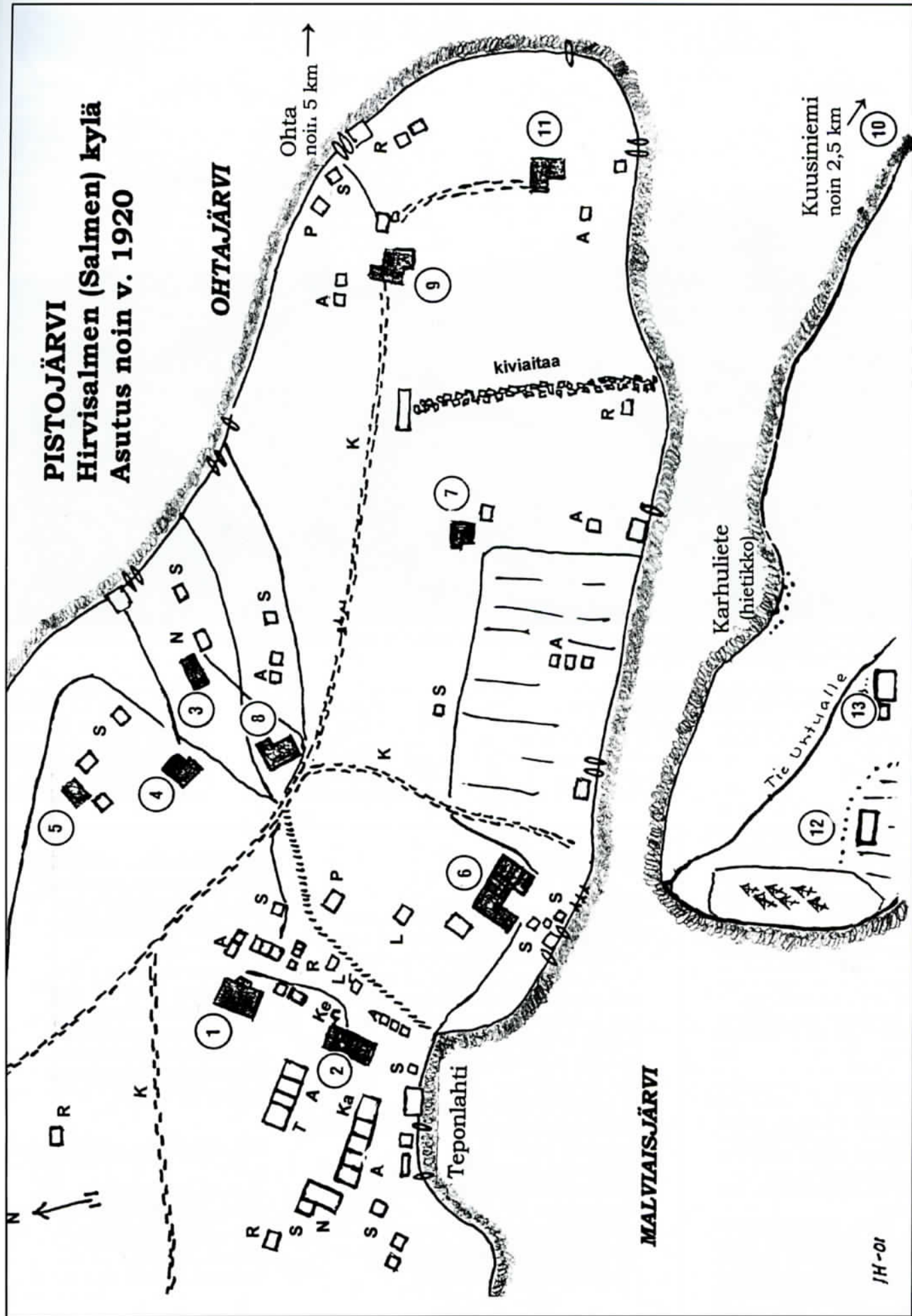
meen tammikuussa 1922. Hän
oli tuolloin 18-vuotias. Kuusa-
mossa Olga kävi kansanopis-
ton monien muiden pakolais-
nuorten tavoin. Vuonna 1924
hän meni naimisiin Pudasjär-
ven Livon kylästä kotoisin ol-
leen Aukusti Uusi-Illikaisen
kanssa. Nuoripari muutti Li-
volle rakentamaan omaa torp-
paa.

Olgan ja Aukustin yhdek-
sistä lapsesta elää vielä kah-

Kesellä Teodor Potapoff/Kuusiniemi, Olga Uusi-Illikaisen isä, oik. Alekski ja Paavo, vas. Heikki ja äitipuoli Ulla. Kuva otettu Taivalkoskella Rovalan kaupan luona. Se oli aikanaan Jalavan talon vieressä (kuva: Maarit Heikkiseltä).

PISTOJÄRVI
Hirvisalmen (Salmen) kylä
Asutus noin v. 1920

Tämän päivän Hirvisalmi on melko autio paikka. Kylässä elelee yksi fermeri, jonka pirtti näkyy järven rannassa. Taustalla salmen takana olevassa niemessä oli kylän kalmismaa.

deksan ja heistä nuorimmainenkin on jo yli 50-vuotias. Olga jäi leskeksi 1950 vanhempien poikien ollessa jo asevelvollisuusiässä ja nuorimmaisen vasta kaksi vuotta.

Amnestian jälkeen 1926 Karjalaan palanneista omaisistaan Olga kuuli uutisia ensimmäisen kerran jatkosodan aikaan, kun muuan livolainen sotilas kertoi tavanneensa Kii-masvaarassa Olgan sisaren Anni Koukelon. Annin mies samoin kuin monet muut Olgan miespuoliset sukulaiset oli vangittu 1930-luvulla ja hävinneet sitä tietä jäljettömiin. Anni itse siirtyi Suomeen 1944.

Seuraavan kerran Olga sai tietoja rajantakaisista sukulaisistaan 1950-luvun lopulla, kun Ukrainasta saapui kirje hänen vanhemman sisarensa Marin tyttäreltä. Tämä kertoi, että Uhtualla, nykyisessä Kalevalassa, eli vielä yksi Olgan sisar ja muitakin sukulaisia. Sitten kirjeenvaihto Ukrainaan katkesi yht'äkkiä viidesitoista vuodeksi.

Tietoja suoraan Karjalasta saatiin ensimmäisen kerran 1970-luvun lopulla, ja ensimmäinen vierailu silloisen Neuvostoliiton Kalevalasta Livolle tehtiin 1981. Tällöin suomea

opiskellut ja sitä hyvin taitava Valentina, Olgan sisaren tytär, tuli käymään Suomessa. Seuraavana vuonna Valentina järjesti yhteisen tapaamisen Leningradiin; mukana oli sukulaisia Suomesta, Karjalasta ja

Ukrainasta.

Tuon ensivierailun jälkeen kylässä on käyty puolin ja toisin lähes vuosittain. Olga itse pääsi käymään kotikonnuillaan 1991. Nyt 96-vuotiaana hän on virkeä ja aikaansa seuraava van-

hus, jolta syntyy villasukka taitavammin kuin monen nuoremmannaisen käsissä. Hän asuu edelleen Livolla poikiensa rakentamassa talossa yhdessä poikansa ja tyttärensä kanssa.

MAILA UUSI-ILLIKAINEN

TALOLUETTELO

- 1) **Hilvana Jakovleff** (vauras talo)
- 2) **Teppo Jakovleff** (suuri talo; kauppa)
- 3) **Waseli Potapoff** (Lehto) (Waseli kaatunut; 6 lasta, Jeremie avusti)
- 4) **Savina (Samppa) Potapoff** (pieni talo, kahdet kaksoset samana vuonna)
- 5) **Paavo Takavaara** (uusi talo)
- 6) **Antti Salmenkorva** (Potapoff) (suuri talo; posti ym.)
- 7) **Teppo Syrjälä** (pieni talo)
- 8) **Ohvo Lehtosaari** ja veli Pekka Pajurinne (iso talo)
- 9) **Huotari Potapoff** (iso talo)
- 10) **Matti Potapoff** (iso talo Kuusiniemessä)
- 11) **Jeremie Potapoff** (vauras)
- 12) **Salmenkorvan kesänavetta**
- 13) **Syrjälän kesänavetta.**

EDELLISEN SIVUN

kyläkartan on Sanni Tyynelän (Kuusamo) luonnoksen mukaan laatinut Ilmari Homanen.

Sanni on syntynyt Hirvisalmessa 4.4.1911. Isä Antti Salmenkorva oli Vuokkiniemen maakuntapäivien varapuheenjohtaja. Hän kaatui Salmen taistelussa 22.7.1920.

MERKKIEN SELITYS:

A=aitta, K=karjakuja, Ka=kauppa, L=lato, Ke=kellari, N=navetta, P=paja, R=riihi, S=sauna, T=talli.